

GURE BOST ZENTZUNAK

Gizonok gorputz eta arima gara, ots, soin eta gogo. Gizonaren soña, Jainkoak lur-apurrez egiña; arimea, barriz, bere antz-irudira sortua: arimeak bizi gaitu; soñez auts, ez gara besterik.

Gure gorputz edo soñak ba-diiu bere zentzunak, eta bosteraño be: 1) Ikusmena; 2) entzumena; 3) usaimena; 4) gozamina ta 5) ikumena.

1) Munduko gauzak begien bidez ikusten doguz; begirik ezpa geunke, ezin ezelan be ikusi aitarik, ez amarik, ez anairik, ez lorarik, ez mendirik; itxaso, izar, zelai ta beste eder guztiak be, begien bitartez dakusguz. Ikusmenari esker, ba-dakigu gauzak zelakoak diran, zuriak ala baltzak, gorriak ala urdiñak; baita urrin ala ur dagozan be. Itsu gaixoak bai errukarri!

2) Giza-soñaren len-zatian, au da, buruan, belarriak ditugu, otsak entzuteko. Belarriz entzuten ditugu, bai, itzak, garraxiak, deadar ta oi u estuak. Belarri barik, ezin ezer aditu ez entzun; ezin banatu zein ots dan atsegin ez zein yakun atsekabe. Jainkoari eskerka, makur gakiozan.

3) Usaimena dogu irugarren zentzuna; sudur bidez artzen ditugu usaiñak. Madari, sagar ta igali mota guztien usain gozoak, zelako atsegiña emon oi dauskuen! Eta baratzean erne ta garatu oi diran lora ta liliak? Surrak argi diñosku zer yakun on eta zer kaltegarri, aize bitartez batez be: usain txarreko aizea kaltegarri da gure osasunarentzat. Txakurrak, urriñetik, somatzen dau bere nagusia. Abere ta pizti askok, guk baño ernai ta zoliago dabe usaimena.

4) Gauzen gozoa, agoz eta batez be ago-sabaiaren bitartez, artzen dogu. Mertxika bat ikusi gengike, baita bere usaiña artu be, baiña bere gozoa artzeko, bere zatitxo bat beintzat agoan sartu bear. Gauzak zer diran agoz txastatzen doguz: orrela ezfia gozoa da, ozpiña garratza, itxas-ura gazia.

5) Gauzak bigun ala gogor diran jakiteko, eskuz ikutzen doguz. Eta, izan be, gure inguruako gauzak, batzuk legun dira, beste batzuk lakar. Baiña ikumena ez daukagu eskuetan bakarrik; gorputz guztian dogu noski. Otzak eta beroak, esaterako, gorputz guztian dardar eragiten dausku. Oñakaz be, gogorra ta biguna laster igarten dogu zein ta zer dan.

Bost zentzunok, barriz, arimearen leio besterik ez dira.